

ВІДГУК

офіційного опонента кандидата педагогічних наук **Гусак Людмили Петрівни**
про дисертаційну роботу **Волкодав Тетяни Анатоліївни**
**«Формування готовності майбутніх молодших спеціалістів фінансово-
економічного профілю до професійного самовдосконалення»**
на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю
13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

З огляду на вимоги сьогодення до формування особистості й потужні можливості фахової освіти в цьому процесі, підвищення якості процесу формування необхідних компетентностей у майбутніх фахівців має бути в полі зору актуальних завдань розвитку сучасної педагогічної теорії і практики. В сучасних освітніх стандартах акцентовано увагу на необхідності формування у майбутніх фахівців не лише спеціальних компетентностей, а й загальних, серед яких - здатність до самовдосконалення та саморозвитку.. В цьому контексті в українській педагогічній науці пріоритетними стають дослідження проблем формування та розвитку особистісних якостей майбутніх фахівців, зокрема, їхніх готовностей та здатностей до ефективної професійної діяльності у змінюваних умовах.

Рецензоване дослідження з вказаних позицій, безперечно, є актуальним. У вступі авторка дисертації наголошує: незважаючи на вагомі результати досліджень і чисельні пошуки умов формування в майбутніх фахівців готовності до ефективної професійної діяльності та професійного розвитку, практичні аспекти формування готовності майбутніх молодших спеціалістів фінансово-економічного профілю до професійного самовдосконалення потребують додаткових досліджень. Актуальність дослідження Тетяною Анатоліївною належним чином обґрунтована. Чітко визначені мета, предмет і об'єкт дослідження, що дало змогу коректно сформулювати завдання дисертаційної роботи.

У *першому розділі* дисертації – *«Теоретичні засади формування готовності студентів до професійного самовдосконалення»* – розкрито сутність

базових понять дослідження; розглянуто формування готовності до професійного самовдосконалення як педагогічну проблему; з'ясовано психолого-педагогічні аспекти професійної самоосвіти та самовдосконалення майбутніх фахівців; визначено та обґрунтовано завдання та проблеми формування готовності до професійного самовдосконалення у студентів фінансово-економічних коледжів.

В дисертації здійснено аналіз досліджень інших науковців щодо формування окремих компонент фахових компетентностей у майбутніх молодших спеціалістів у процесі їхньої професійної підготовки, щодо формування готовності майбутніх молодших спеціалістів до професійної діяльності, щодо особливостей формування основ самоосвіти. На основі огляду відповідної психолого-педагогічної літератури зроблено висновок, що готовність до професійного самовдосконалення майбутніх фахівців фінансово-економічного профілю неможлива без здатності до самостійної та самоосвітньої діяльності у широкому сенсі.

Цілком погоджуємось із автором дисертації, що самоосвіта є важливим компонентом у процесі життєдіяльності людини, супроводжує її впродовж усього життя та дозволяє постійно самовдосконалюватися і самореалізовуватися. Поняття самоосвіта є багатогранним, а формування самоосвітньої діяльності є досить складним процесом, який залежить від багатьох умов. Професійна самоосвіта є добровільним цілеспрямованим удосконаленням власних професійних знань та навичок, є основою професійного самовдосконалення.

Власний досвід педагогічної діяльності в фінансово-економічному коледжі, а також ґрунтовний аналіз дисертаційних робіт, які найближчі за проблематикою і виконані в Україні останнім часом, дозволили авторці прийти до висновку, що професійна підготовка майбутніх фахівців, незалежно від їх спеціальності, має включати формування їхньої психологічної готовності до праці, а набуття професійних компетентностей, обов'язково має включати уміння вчитися і самовдосконалюватися.

На завершення першого розділу у дисертації виокремлено організаційно-педагогічні умови формування готовності студентів фінансово-економічного профілю до професійного самовдосконалення. А саме: *урізноманітнення напрямів та прийомів розвитку пізнавальної активності студентів у процесі фахової підготовки; створення умов для формування креативних якостей майбутніх молодших спеціалістів фінансово-економічного профілю; формування умінь активного та раціонального використання комп'ютерних технологій у самотійній діяльності; діагностика готовності майбутніх молодших спеціалістів фінансово-економічного профілю до професійного самовдосконалення.*

У **другому розділі** дисертації «Організаційно-педагогічні умови формування готовності майбутніх молодших спеціалістів фінансово-економічного профілю до професійного самовдосконалення» – обґрунтовано кожен організаційно-педагогічну умову формування готовності студентів фінансово-економічних коледжів до професійного самовдосконалення, а також розкрито особливості реалізації авторської моделі формування готовності студентів фінансово-економічного профілю до професійного самовдосконалення.

Із змісту дисертації слідує, зокрема, що викладачі фінансово-економічних коледжів мають розуміти основні напрями удосконалення власної діяльності для забезпечення активізації навчально-пізнавальної діяльності студентів, з метою формування їхньої готовності до професійного самовдосконалення. У рецензованій дисертації розглянуто *чотири основні напрями розвитку пізнавальної активності студентів фінансово-економічних коледжів у процесі фахової підготовки: збудження, підтримка та розвиток пізнавального інтересу студентів до самого процесу навчально-пізнавальної діяльності; система заохочень за проявлену пізнавальну ініціативність; реалізація диференціації навчання; урізноманітнення прийомів розвитку пізнавальної активності студентів у процесі фахової підготовки.* Для кожного із вказаних напрямів розвитку пізнавальної активності студентів фінансово-економічних коледжів у дисертації запропоновано та обґрунтовано конкретні прийоми та засоби.

Імпонує, що в дисертації обґрунтовано, що розв'язування логічних та прикладних задач студентами у процесі їхньої фахової підготовки є ефективними прийомами підготовки до професійної творчої діяльності, формування готовності до професійного самовдосконалення. У процесі дослідження виокремлено та обґрунтовано засоби та прийоми формування та розвитку креативних якостей студентів фінансово-економічних коледжів у процесі вивчення навчальної дисципліни «Логіка».

Як слідує із змісту дисертації, потужними є також можливості активного та раціонального використання комп'ютерних технологій у процесі фахової підготовки майбутніх фахівців фінансово-економічного профілю, з метою розвитку їхньої інформаційної компетентності. Зважаючи на специфіку професійної діяльності спеціаліста фінансово-економічного профілю, у період надзвичайно швидких темпів розвитку науки та техніки, фахівець повинен бути готовим і здатним до самостійного освоєння нових технічних засобів та програмних продуктів.

Одним із вагомих здобутків даної дисертації вважаємо те, що діагностика готовності студентів до професійного самовдосконалення обґрунтовується як одна із організаційно-педагогічних умов формування готовності майбутніх фахівців до професійного самовдосконалення. В дисертації запропоновано та обґрунтовано критерії та показники готовності до професійного самовдосконалення майбутніх молодших спеціалістів фінансово-економічного профілю. Погоджуємося із авторкою дисертації, що готовність майбутніх молодших спеціалістів фінансово-економічного профілю до професійного самовдосконалення є явищем багатогранним, оскільки відображається в багатьох компонентах та показниках.

У *третьому розділі* дисертації «Експериментальне обґрунтування ефективності формування готовності до професійного самовдосконалення майбутніх молодших спеціалістів фінансово-економічного профілю» – висвітлено організацію та перебіг дослідно-експериментальної роботи, зроблено висновки щодо ефективності запропонованих організаційно-педагогічних умов

формування готовності майбутніх молодших спеціалістів фінансово-економічного профілю до професійного самовдосконалення.

Дисертаційна робота має явно виражений практико-орієнтований характер, а саме, методичні розробки, методичні рекомендації явно узгоджені з вимогами сучасних освітніх документів, відповідають сучасним тенденціям розвитку професійної освіти. У цілому дослідно-експериментальна перевірка ефективності запропонованої педагогічної технології була здійснена коректно, забезпечено одержання вірогідних емпіричних даних, їх коректну якісну і кількісну обробку. Тому є підстави вважати висновки авторки дослідження достатньо вірогідними.

Наукова новизна й теоретичне значення дослідження полягають у тому, що: *вперше визначено й обґрунтовано організаційно-педагогічні умови формування готовності майбутніх молодших спеціалістів фінансово-економічного профілю до професійного самовдосконалення; з'ясовано компоненти, критерії (мотиваційно-цільовий, організаційно-пізнавальний критерій, практично-технологічний та особистісно-результативний) та показники сформованості готовності до професійного самовдосконалення майбутніх молодших спеціалістів фінансово-економічного профілю; розроблено модель формування готовності майбутніх молодших спеціалістів фінансово-економічного профілю до професійного самовдосконалення.*

Практичне значення дослідження полягає у тому, що *обґрунтовано та апробовано методичні прийоми формування готовності майбутніх фахівців фінансово-економічного профілю до професійного самовдосконалення; розроблено методичні посібники «Практикум з логіки для студентів коледжів» та «Розвиток пізнавальної активності студентів у процесі вивчення дисципліни «Статистика»», що можуть використовуватись у навчальному процесі коледжів, котрі готують фахівців фінансово-економічної галузі; укладено методичні рекомендації для підвищення ефективності самостійної пізнавальної діяльності студентів з вищої математики «Організація самопідготовки студентів фінансово-економічних коледжів у процесі навчання вищої математики».*

Основні положення і результати дисертації відображено у значній

кількості публікацій за темою дослідження. Це 21 праця, з них 2 статті у закордонних виданнях, 7 статей у наукових фахових виданнях України, 3 навчально-методичних посібники. Результати дослідження пройшли апробацію на міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференціях.

Аналіз дисертаційної роботи та наукових публікацій Волкодав Тетяни Анатоліївни дає підстави стверджувати, що тема дослідження розкрита. Зміст автореферату відповідає змісту дисертації. Оцінюючи в цілому позитивно наукові ідеї та зміст дисертації, варто вказати окремі її *недоліки*, а саме:

1. У першому розділі дисертації, в підрозділі 1.3. *Завдання та проблеми формування готовності до професійного самовдосконалення у студентів фінансово-економічних коледжів*, варто було б ширше та глибше схарактеризувати проблеми формування готовності до професійного самовдосконалення у студентів фінансово-економічних коледжів.

2. У третьому завданні дослідження зазначено: *визначити структуру, критерії, показники та рівні готовності майбутніх молодших спеціалістів фінансово-економічного профілю до професійного самовдосконалення*. Щодо структури, критеріїв та показників такої готовності, то на нашу думку, ці аспекти достатньо розкриті на сторінках дисертації. Однак, що стосується *рівнів готовності майбутніх молодших спеціалістів фінансово-економічного профілю до професійного самовдосконалення*, то проведене дослідження було б більш глибоким за змістом і більш методично цінним, якби в дисертації були ґрунтовніше проаналізовані різні аспекти визначення рівнів *готовності майбутніх молодших спеціалістів фінансово-економічного профілю до професійного самовдосконалення*.

3. На сторінках 49-53 дисертації схарактеризовано освітнє місце і роль коледжів у порівнянні із школами та вищими навчальними закладами. Схвалюючи в цілому наявність такої характеристики в дисертації, не зовсім можна погодитися із авторкою щодо виокремлення двох основних проблем формування фахової компетентності майбутніх молодших спеціалістів у коледжах. Вказані авторкою проблеми, безумовно мають місце, однак, чи варто визначати їх, як основні проблеми?

4. На сторінках 56-60 дисертації проаналізовано досвід підготовки студентів до самоосвітньої діяльності та професійного самовдосконалення у вітчизняних коледжах. Цілісність та завершеність даного дослідження значно виграли б, якби в тексті дисертації звернути увагу також і на закордонний досвід підготовки майбутніх фахівців до професійного самовдосконалення.

5. Наукову роботу характеризує належна експериментальна база, широка апробація та впровадження результатів дослідження. У цьому контексті, природно було би деталізувати в дисертації дані щодо порівняльного аналізу вхідного та вихідного анкетувань студентів. Варто було б ширше схарактеризувати і чіткіше проаналізувати результати дослідно-експериментальної роботи.

Вказані зауваження не зменшують наукову і практичну значимість дослідження, а можуть слугувати підґрунтям для дискусії під час захисту.

Загальний висновок. Виконана робота є завершеною науковою працею на рівні вимог «Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24.07.2013 р. № 567 до дисертаційних досліджень. Волкодав Тетяна Анатоліївна виявила необхідні наукову ерудицію, вміння вести педагогічні дослідження і заслуговує присудження їй наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти.

Офіційний опонент

Особистий підпис
ЗАСВІДЧУЮ

Гусак Л.П., кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри економічної кібернетики
та інформаційних систем Вінницького
торговельно-економічного інституту
Київського національного торговельно-
економічного університету